

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО. ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВознавство

УДК 341.01:336

DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2026-2.15>

П. П. Латковський, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції та прав людини Чернівецького інституту «Одеська юридична академія»
ORCID: 0000-0002-2406-766X

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА У НАЦІОНАЛЬНУ ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У статті досліджено теоретико-правові аспекти імплементації норм міжнародного права у національну фінансову систему держави в умовах європейської інтеграції. Підкреслено, що у сучасних умовах глобалізації та активізації євроінтеграційних процесів питання імплементації норм міжнародного права у національні правові системи набуває особливої актуальності. Для України, яка обрала стратегічний курс на інтеграцію до європейського правового та економічного простору, важливого значення набуває адаптація фінансового законодавства до міжнародних стандартів та *acquis* Європейського Союзу. Розкрито сутність імплементації як правового явища, визначено її основні форми та механізми. Підкреслено, що фінансова система держави є однією з найбільш чутливих до міжнародного регулювання сфер, оскільки включає податкову систему, банківське регулювання, валютний контроль та механізми протидії відмиванню коштів. У цьому контексті імплементація норм міжнародного права виступає не лише як юридичний процес, але і як інструмент забезпечення фінансової стабільності та інтеграції у світову економіку.

Розглянуто питання правової природи міжнародних норм та їх впливу на національну фінансову систему. Зокрема, проаналізовано роль міжнародних організацій у формуванні фінансових стандартів та їх вплив на національне законодавство. Основним аспектом є визначення правових механізмів, які забезпечують ефективну імплементацію цих стандартів, що є особливо важливим для забезпечення фінансової стабільності в умовах глобалізації. Проаналізовано особливості адаптації фінансового законодавства України до міжнародних стандартів та права Європейського Союзу. Виявлено основні проблеми та виклики імплементації, а також окреслено перспективи вдосконалення відповідних процесів. Зроблено висновок про важливість комплексного підходу до імплементації міжнародних норм у національну фінансову систему. Це включає в себе не лише адаптацію законодавства, але й розвиток інституційної спроможності та підвищення рівня правової культури.

Ключові слова: імплементація, міжнародне право, фінансова система, європейська інтеграція, гармонізація законодавства, FATF, OECD.

P. P. Latkovskiy. Theoretical and legal aspects of the implementation of international law norms into the national financial system of the state in the context of European integration

The article examines the theoretical and legal aspects of implementing international law norms into the national financial system of the state in the context of European integration. It is emphasised that in the current conditions of globalisation and intensified European integration processes, the issue of implementing international law norms into national legal systems is becoming particularly relevant. For Ukraine, which has chosen a strategic course towards integration into the European legal and economic space, the adaptation of financial legislation to international standards and the *acquis* of the European Union is of great importance. The essence of implementation as a legal phenomenon is revealed, and its main forms and mechanisms are identified. It is emphasised that the financial system of the state is one of the areas most sensitive to international regulation, as it includes the tax system, banking regulation, currency control, and anti-money laundering mechanisms. In this context, the implementation of international law norms acts not only as a legal process but also as a tool for ensuring financial stability and integration into the global economy.

The issue of the legal nature of international norms and their impact on the national financial system is considered. In particular, the role of international organisations in shaping financial standards and their influence on national legislation is analysed. The main aspect is the identification of legal mechanisms that ensure the effective implementation of these standards, which is particularly important for ensuring financial stability in the context of globalisation. The peculiarities of adapting Ukraine's financial legislation to international standards and European Union law are analysed. The main problems and chal-

© П. П. Латковський, 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

lenges of implementation are identified, and prospects for improving the relevant processes are outlined. A conclusion is drawn regarding the importance of a comprehensive approach to the implementation of international norms into the national financial system. This includes not only the adaptation of legislation but also the development of institutional capacity and the improvement of the level of legal culture.

Key words: *implementation, international law, financial system, European integration, harmonisation of legislation, FATF, OECD.*

Постановка проблеми. В умовах сучасної глобалізації та інтеграційних процесів, що відбуваються в Європі, питання імплементації норм міжнародного права у національні правові системи набуває особливої актуальності. Це стосується не лише загальних правових норм, але й специфічних аспектів, пов'язаних із фінансовою системою держави.

Європейська інтеграція вимагає від країн-учасниць адаптації їхніх національних законодавств до загальноєвропейських стандартів, що створює нові виклики та можливості для правових систем цих країн. Імплементація норм міжнародного права у національну фінансову систему є складним процесом, що вимагає врахування як теоретичних, так і практичних аспектів.

З одного боку, необхідно забезпечити відповідність національного законодавства міжнародним стандартам, з іншого – зберегти національні особливості правового регулювання. Це завдання ускладнюється в умовах європейської інтеграції, коли держави стикаються з необхідністю гармонізації своїх правових систем із правовими системами інших країн ЄС.

Однією з ключових проблем, що виникають у процесі імплементації, є питання правової природи міжнародних норм та їх співвідношення з національними правовими нормами. У цьому контексті важливо розуміти, що міжнародні норми можуть мати як обов'язковий, так і рекомендаційний характер. Це, у свою чергу, впливає на спосіб їх імплементації в національне законодавство.

Важливим аспектом є також визначення пріоритетності міжнародних норм у випадках їхньої колізії з національними. Фінансова система держави є однією з найбільш чутливих сфер до змін у правовому регулюванні, а це обумовлено тим, що фінансові ринки є надзвичайно динамічними і швидко реагують на будь-які зміни у законодавстві.

Відтак, імплементація міжнародних норм у цю сферу вимагає особливої уваги до деталей та ретельного аналізу можливих наслідків. Європейська інтеграція передбачає не лише адаптацію національного законодавства до норм ЄС, але й активну участь держав у формуванні спільної правової бази, що вимагає від національних урядів активної позиції у переговорних процесах та здатності відстоювати національні інтереси в умовах загальноєвропейської гармонізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання імплементації норм міжнародного права досліджували як українські науковці, зокрема О.В. Задорожній, І.В. Яковюк, М.М. Микієвич, інші, так і зарубіжні: Malcolm Shaw, Ian Brownlie, Paul Craig та Gráinne de Búrca. Водночас дослідники акцентують свою увагу на імплементації норм міжнародного права у національну правову систему держави, не розглядаючи безпосередньої фінансову систему країни, що зумовлює необхідність дослідження саме цього напрямку.

Метою статті є аналіз теоретико-правових аспектів імплементації норм міжнародного права у національну фінансову систему України, визначення її особливостей в умовах європейської інтеграції, а також окреслення основних проблем та перспектив розвитку.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи теоретичні аспекти імплементації норм міжнародного права, перш за все звернемо увагу, що імплементація норм міжнародного права є складним юридичним процесом, що полягає у забезпеченні виконання міжнародно-правових зобов'язань держави шляхом їх реалізації у внутрішньому правопорядку. У науковій літературі імплементація розглядається як здійснення, виконання державою міжнародних правових норм, перетворення норм міжнародного права на норми внутрішньодержавного права [1, с. 462]; як запровадження норм міжнародного права до правової системи України відповідно до взятих Україною на себе міжнародних зобов'язань у сфері правових відносин, що здійснюється як без внесення змін до національного законодавства, так і, за необхідності, із внесенням таких змін [2, с. 90–91]; як процес перенесення та втілення відповідних правових норм із європейського законодавства до національного за допомогою правових механізмів та способів [3]; як досить широке за своїм змістом [4, с. 649]; зарубіжні науковці розглядають імплементацію через трансформацію та інкорпорацію міжнародних норм [5].

Узагальнюючи, можна зазначити, що імплементацію визначають як сукупність правових і організаційних заходів, спрямованих на досягнення відповідності національного законодавства міжнародним стандартам. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» дає нормативне розуміння імплементації через адаптацію законодавства [6], закріплюючи послідовність здійснення адаптації законодавства у пріоритетних сферах.

Основними способами імплементації вчені вважають: трансформацію – перетворення норм міжнародного права у норми національного законодавства шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів; інкорпорацію – включення міжнародно-правових норм до внутрішнього правопорядку без істотних

змін; відсилання – застосування міжнародних норм через посилання на них у національному законодавстві; рецепцію – текстуальне повторення державним органом змісту міжнародно-правової норми у статті нормативно-правового акта. Однак немає єдиної думки серед науковців щодо найкращого способу імплементації.

Усі способи імплементації є важливими, адже залежно від характеру міжнародно-правового акта та змісту взятих зобов'язань держава самостійно обирає механізм включення міжнародних норм до національного законодавства. Водночас під час такого впровадження уповноважені органи державної влади мають діяти з урахуванням принципів суверенітету й незалежності України, а також неухильного дотримання обов'язковості норм Конституції України.

Важливим теоретичним аспектом є співвідношення міжнародного та національного права. У цьому контексті виділяють дві основні концепції: моністичну [7] та дуалістичну [8]. Моністична концепція передбачає пряму дію міжнародного права у внутрішній правовій системі, тоді як дуалістична – необхідність його трансформації у національне законодавство. Вчені розглядають у доктрині права такі концепції співвідношення міжнародного й національного права: а) концепція верховенства (примату) міжнародного права; б) концепція верховенства (примату) національного права; в) дуалістична концепція [8, с. 27].

Підкреслимо, що правова система України характеризується змішаним підходом, який поєднує елементи обох концепцій. Зокрема, відповідно до Конституції України, чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства.

Досліджуючи особливості імплементації міжнародних норм у фінансовій системі, необхідно зазначити, що фінансова система держави має специфічні риси, які зумовлюють особливості імплементації міжнародно-правових норм. Насамперед, це висока ступінь регуляторної деталізації, необхідність забезпечення фінансової стабільності та залежність від міжнародних економічних процесів.

Одним із ключових напрямів імплементації є впровадження стандартів у сфері протидії відмиванню коштів, розроблених міжнародними організаціями. Важливу роль у цьому відіграють рекомендації FATF, які визначають основні підходи до боротьби з фінансовими злочинами.

Іншим важливим аспектом є адаптація фінансового законодавства до міжнародних стандартів прозорості та запобігання, наприклад, ухиленню від оподаткування. Зокрема, значний вплив мають ініціативи OECD щодо протидії розмиванню податкової бази та виведенню прибутків з-під оподаткування (BEPS).

У сфері банківського регулювання імплементація міжнародних стандартів здійснюється через впровадження принципів Базельського комітету з банківського нагляду, спрямованих на підвищення стійкості фінансових установ.

Відмічаючи те, що Європейська інтеграція як фактор імплементації є одним із ключових чинників, що визначають напрям розвитку національного законодавства України, зауважимо, що укладення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом передбачає поступову гармонізацію законодавства з *acquis* ЄС, зокрема у фінансовій сфері.

Імплементація права ЄС включає адаптацію директив і регламентів, що регулюють банківську діяльність, фінансові ринки, страхування, податкову політику та боротьбу з фінансовими злочинами. Цей процес є складним і потребує значних інституційних та ресурсних зусиль.

Особливістю імплементації є необхідність не лише формального запозичення норм, але й забезпечення їх ефективного застосування. Це передбачає реформування державних інституцій, підвищення рівня правової культури та вдосконалення механізмів контролю.

Попри значний прогрес у сфері адаптації законодавства, процес імплементації норм міжнародного права в Україні супроводжується низкою проблем. По-перше, має місце фрагментарність і непослідовність законодавчих змін, що ускладнює формування цілісної правової системи. По-друге, спостерігається розрив між формальним прийняттям норм і їх практичною реалізацією. Серед проблем варто виділити й недостатню інституційну спроможність державних органів; нестабільність законодавства; вплив політичних та економічних факторів; недостатній рівень координації між органами влади.

Особливу складність становить імплементація складних фінансових стандартів, що потребують високого рівня професійної підготовки та технічних ресурсів.

Тож, удосконалення процесу імплементації норм міжнародного права у фінансову систему України потребує комплексного підходу. Насамперед, необхідно забезпечити системність і узгодженість законодавчих змін. Важливим напрямом є підвищення ефективності державних інституцій, відповідальних за реалізацію міжнародних зобов'язань. Це включає впровадження сучасних технологій та зміцнення міжвідомчої координації. Також доцільним є активне використання міжнародного досвіду та співпраця з європейськими інституціями. Особлива увага має приділятися забезпеченню реального виконання прийнятих норм, а не лише їх формальному закріпленню.

Висновки. Імплементація норм міжнародного права у національну фінансову систему є складним і багатовимірним процесом, що поєднує правові, економічні та інституційні аспекти. В умовах європейської інтеграції цей процес набуває особливого значення для України, оскільки визначає її здатність інтегруватися у європейський та світовий фінансовий простір.

Ефективна імплементація потребує не лише адаптації законодавства, але й створення дієвих механізмів його реалізації. Подолання існуючих проблем можливе за умови забезпечення системного підходу, зміцнення інституційної спроможності та активного використання міжнародного досвіду. Тож, подальший розвиток національного законодавства має здійснюватися з урахуванням міжнародних стандартів, водночас забезпечуючи адаптацію до внутрішніх потреб держави.

Список використаних джерел:

1. Задорожній О. В. Імплементація норм міжнародного права. Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. К: Знання України, 2004. Т. 1. 760 с.
2. Петриченко О. П., Савченко А. В. Поняття та механізм імплементації міжнародно-правових норм у кримінальне право України. 2022. С. 89–91. https://sci-notes.mgu.od.ua/archive/v36_1/2022_Chornomorski.pdf#page=89
3. Сьох К. Я., Гультай М. М. Імплементація нормативно-правових актів Європейського Союзу у національне законодавство України. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6. 2022. С. 82–84. URL: https://lsej.org.ua/6_2022/18.pdf
4. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз: монографія. Х. : Право, 2013. 760 с.
5. Malcolm Shaw. International Law. http://lib.yzu.am/disciplines_bk/28c1b8056678a7bedf28a3df34575443.pdf
6. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Закон України від 18 березня 2004 року № 1629-IV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>
7. Волошин Ю. О. Особливості формування моністичних концепцій співвідношення міжнародного та внутрішньонаціонального права та їх роль у розвитку міждержавної інтеграції. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 1. С. 303–307.
8. Каленіченко Л. І., Слинко Д. В. Співвідношення національного та міжнародного права в розрізі адаптації національної системи законодавства до європейського законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 24–27.

Дата першого надходження статті до видання: 22.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 15.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026